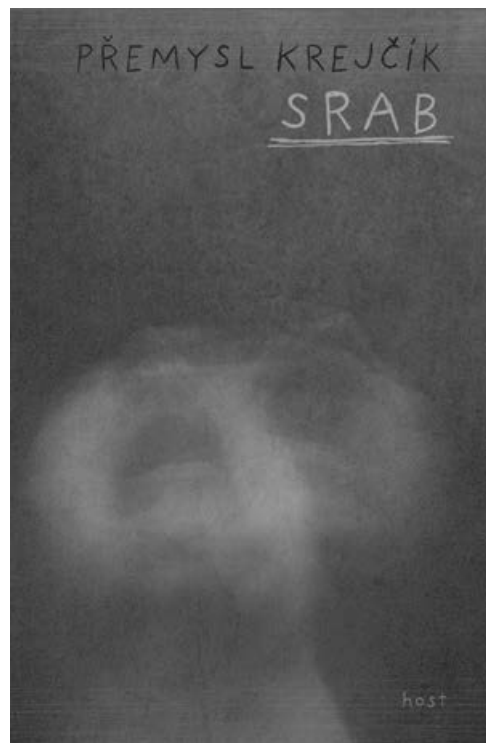

Přemysl Krejčík: *Srab*

Host, Brno 2022, 320 s.

Vladimír Novotný

I kdybychom donekonečna prolisťovali nejrůznější encyklopedie a slovníky literárních žánrů, nejspíše ani s příslovečnou lucerňičkou bychom nenatrefili na žánrovou variantu, která by tak či onak adekvátně odpovídala vypravěčskému modu, který (ostatně nikoli poprvé) zvolil prozaik a básník Přemysl Krejčík (1991) pro svou další či novou knihu s lapidárním pojmenováním *Srab*, pro literární dílo komponované v neslitovných tóninách nepřetržitěho brutalissima.

Vskutku, o jaký žánr zde může jít, mají proněj literární genologové už vymyšlený *terminus technicus*? Možná jde o specifickou dystopii všedního dne, to by však bylo záhodno si ověřit na základě Krejčíkovy odborné monografie *Zatmění po utopickém*

večírku, kterou autor vydal před čtyřmi lety a jež pojednává o české dystopické (případně nedystopické) próze. Jenže kdo ji sežene, ten může mít pocit, že objevil ostrov pokladů (kolují zvěsti, že je k nalezení i k zakoupení pouze v jednom věčně zavřeném nádražním antikvariátu či knihkupectví), tudíž by měl být odměněn přinejmenším několika výtisky *Sraba*. I kdyby na základě převzácné publikace došel k závěru, že prozaik svou knihu za dystopii nepovažuje.

Co to tedy je a o čem tato próza je? Přemysl Krejčík (pokud to byl on) zkusil čtenáře asi ošálit, takže připojil k textu na záložce navek srozumitelné sdělení, že prý jde o „román o šikaně, neschopnosti vzdorovat a nechuti přijmout sám sebe“. Proti autorovu gustu jistě žádný dišputát, také je ale možné jeho novou práci číst poněkud jinýma očima. O šikanu jako takovou ve *Srabovi* dle nazírání našeho převážně nejde, leda že by autorův protagonistista nebyl šikanózní k neuvěření, s tvrzením o neschopnosti vzdorovat bychom také mohli utěšeně polemizovat, pokud tím ovšem není míněna nezpůsobilost vzdorovat sám sobě a vlastní psychické labilitě, takže pravděpodobně pouze nechuť přijmout sama sebe je erbovním charakterovým problémem Krejčíkova titulního „sraba“. Snad též některých jiných postav, schovávajících se za neodstranitelnými škraboškami a žijících ve znamení zdánlivě svobodomyšlného idiotismu a primitivnosti *non plus ultra*, nikoli tedy všech. Maskami jsou i nepěkné přezdívky, které si čtyři klíčové osoby románu (členové horrorcorové kapely) vybrali a za něž se ukrývají. „Srabáčky“ vyprávěč si hrdě říká Ripper, což je známý vražedník Jack Rozparovač.

Jestliže byla nedávná „nymburská“ kniha Přemysla Krejčíka *Malej NY* (z roku 2019) charakterizována jako hip-hopový thriller, *Srab* na ni tematicky navazuje. Těžiště však nespočívá povýtce ve vylíčení světa, který nemá pranic společného s vesmírem vážné nebo klasické hudby. Prostřednictvím příběhu čtyřčlenné kapely se noříme do drastického psychodramatu, v němž se syrově zpodobují různé roviny a rozličné stupně postupujícího nebo už nenapravitelného odlidštění čili dehumanizace. Což se děje

v konfrontaci dvou ústředních postav knihy: traumatického frontmana (tím je uveden Ripper, Rozparovač) a jeho bratrance, který slyší na jinou lákavě vrahounskou přezdívku Manson. Co se chování této dvojice týče, bylo řečeno zřejmě z nadmíru povolanych úst, že se zdá bez nadsázky patologické a že oběma protihráčům by náramně prospělo, kdyby se podrobili náležité mentální léčbě a teprve pak se coby i nadále případy zralé pro léčení pokorně vrátili do tkáně Krejčíkova enervujícího románu. Jejich spoluhráči také vedou divoký život rapperů, nikoli náhodou se však nekoňají vražednickými pseudonymy. Stojí ale za zmínku, že student práv je „Jidáš“.

Srovnání s knihou *Malej NY* se nicméně nabízí. Sám prozaik ji charakterizoval jako román o hip-hopové subkultuře a připouští, že na zaslou „dobu minulou“ pohlížel svým způsobem idealisticky. Uvedený poznatek ho inspiroval k napsání kontrastně stylizovaného svědectví opět sice „ze života subkultury“, nyní se ale mnohem víc zaměřil na psychologickou rovinu. Tento obrat vymetl ze tkáně románu veškerou nostalgii: autentickým arciprotagonistou autorova vyprávění se stává násilí o sobě, násilí projevující se v mnoha podobách, v myšlení a jednání zejména klíčové dvojice, která k sobě logicky přitahuje další násilníky či znásilníky. Poněkud jalové přání „*být sám sebou*“ se záhy zvrhává v kult nízkých, až nejnižších pudů, z milování občas bývá ponižující a bohapustý zvěřinec, odkoukaný z porna pro teenagery, leč zmíněné násilí je v textu stále víc pokládáno za kýžený, duševně očištný všelék. Autor to věru neobhajuje, o to přesvědčivěji však tento degenerující úpadek svých aktérů zachycuje. Zůstane-li zvláště u postav, z nichž jedna je pohříchu stejný „srab“ jako ta druhá, vesměs vyznávají nejenom všeobecné ohlupnutí a znečitlivění, ale pěstují také nekonečné, co nejhrubší verbální násilí.

Baže, též jazyk díla v mnoha ohledech vyznívá jako učiněné estetické a komunikační násilí. Tebaže vulgarismům neboli jadrně přespříliš expresivní mluvě nehodují všechny osoby prózy, u některých si Přemysl Krejčík dal na obhroublosti výraziva někdy skoro komediálně záležet. Zároveň nabízí rovněž jiné jazykové roviny, některé postavy jsou

vulgárního fičáku v promluvách ušetřeny (zejména když jde o esoterickou rovnoběžku románového vyprávění), u jiných však nejsme nikterak na pochybách, že se pravděpodobně donekonečna opájejí těmi nejjednoduššími výtvy Charlese Bukowského. Potom není divu, že se Krejčíkovi antihrdinové panoptikálně pokoušejí převzít a uplatnit jazykovou expresivitu tohoto kultovního zaoceánského vyprávěče, tolik uctívaného v leckterých čtenářských komunitách (skoro určitě též v subkultuře rapperské, k níž patří i „srab“ Rozparovač), a tak si teoreticky počínají i s plíživým nahlížením do *Šmírbuchu jazyka českého*. Pochopitelně je to záměrná autorova stylizace, nicméně bylo právem řečeno, že jeho srabi a srabci „*mluví jak trotlové*“. Jenže oni trotlové také jsou a prozaik modeluje, nakolik se v BDSM sexu vyznají mnohem víc než ve svém rapperském životě.

S přiměřenou nadsázkou bychom tudíž mohli konstatovat, že spisovatelův román (není-li to jeho dílo nejpřesvědčivější, potom přinejmenším psychologicky přesvědčivé) představuje cosi jako interesantní ukázkou novodobé „drsné školy“, ovšem „školy“ sepišované počesku a bytující v českých končinách. Mimochodem: pro oučely této knihy vytvořil prozaik v příloze celou voničku textů určených pro horrorcorovou skupinu, což mu vyneslo pošetile a zpozdlile přirovnání k Pasternakově *Doktoru Živagovi*, v němž jsou také přiloženy básně co douška na závěr. Vida, bonus!

Nikoli náhodou se ale v Krejčíkovu románu napařád potýkáme s traumaty a dilematy nejdůležitějších postav: žijí provozováním „psychické tyranie“ a podléháním těmto tlakům. Dochází-li ke zbožštění násilí, ustavičně nejen obrazně řečeno se znásilňuje i vlastní vědomí a myšlení, až nakonec i hudba se stává synonymem horroru a úložištěm „*prasáren a perverzáren*“, případně projekcí nekrofilních songů. Představa, že titulní „srab“ při tom všem ještě studuje i humanitní vysokou školu, se zdá být z říše snů.

Hodně však za hlavu literární příručky a nabídneme charakteristiku *Sraba* s použitím vypravěčových slov. Nuže, Krejčíkův živý svět „*prasečích lidí*“ ve srabu, navíc posednutý démonem, je buď „*šilený nášlap*“, anebo „*totální námrd*“. ■